

Piotr Oleksy

Kanada wobec wojny i międzynarodowego kryzysu bezpieczeństwa

Kanada jest jednym z najważniejszych podmiotów wspierających Ukrainę w wojnie obronnej przeciw Rosji. Obecny kryzys skłania to państwo do większego zaangażowania w kształtowanie ładu międzynarodowego. Wzrost aktywności oraz zmiany w polityce zagranicznej są widoczne na trzech płaszczyznach – militarnej, handlowej i energetycznej. Zwiększenie kanadyjskiej aktywności na arenie międzynarodowej będzie zjawiskiem pozytywnym dla Ukrainy oraz całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

Wsparcie finansowe, zbrojeniowe i polityczne dla Ukrainy. Kanada znajduje się na trzecim miejscu wśród podmiotów zasilających budżet Ukrainy. Według danych ukraińskiego Ministerstwa Finansów 4 października 2022 r. wysokość tego wsparcia wyniosła 1,521 mld USD – większe środki przekazały tylko UE (2,908 mld USD) oraz USA (8,49 mld USD). Ta pomoc finansowa rozpoczęła się jeszcze przed rosyjską inwazją. W styczniu i lutym 2022 Kanada udzieliła Ukrainie niskoprocentowanego kredytu o łącznej wartości 770 mln dolarów kanadyjskich (CAD), którego celem było wsparcie reform gospodarczych i projektów rozwojowych. Już po rozpoczęciu inwazji kanadyjski rząd zwiększył wydatki na pomoc humanitarną o 30 mln CAD (z 95 do 125 mln). Następnie Kanada przekazała środki na specjalne konto dla Ukrainy, zarządzane przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW). Ich łączna wartość wyniosła w1,2 mld CAD. Ostatnia transza, w wysokości 348 mln CAD, przekazana w sierpniu 2022 r., została ukierunkowana na zakup paliwa w nadchodzącym sezonie grzewczym. Dodatkowo 28 października 2022 r. premier Justin Trudeau ogłosił emisję specjalnych obligacji Ukraine Sovereignty Bonds. Uzyskane dzięki nim środki zostaną przekazane MFW na wypłaty dla ukraińskich emerytów oraz zakup paliw grzewczych.

Kanadyjskie wsparcie dla ukraińskiej armii również było realizowane jeszcze przed rosyjską inwazją. 14 lutego 2022 r. przekazano pierwszą transzę broni ofensywnej, wartą 7,8 mln CAD. W pakiecie tym były m.in. pistolety, karabiny i amunicja. W następnych miesiącach skala tej pomocy znacząco wzrosła – w kwietniu 2022 r. na ten cel przeznaczono 500 mln CAD, a w październiku kolejne 47 mln CAD. Wśród przekazywanego sprzętu znalazły się m.in. części do haubic M777, lekko opancerzone pojazdy LAV oraz mundury i sprzęt zimowy. Wznowiono również program szkoleniowy dla ukraińskiej armii, realizowany wspólnie z Wielką Brytanią na jej terytorium. Przekazanie kolejnych 500 mld CAD na wsparcie ukraińskiej armii premier Justin Trudeau zapowiedział 14 listopada 2022 r.

Kanada jednoznacznie wspiera Ukrainę również na arenie międzynarodowej, będąc rzecznikiem twardej polityki wobec Rosji oraz nakładania sankcji na to państwo. Działania te wyraźnie zaznaczyły się już po 2014 r. Natomiast po rosyjskiej inwazji w lutym 2022 r. Kanada jako pierwsza cofnęła klauzulę najwyższego uprzywilejowania dla Rosji i Białorusi, co zaskutkowało nałożeniem ceł na import z tych państw w wysokości 35%. Kanada przyłączyła się do sankcji ekonomicznych, bankowych i personalnych, a także zakazu cumowania statków oraz do zamknięcia przestrzeni powietrznej dla linii lotniczych. Zakazano również importu rosyjskiej ropy. W ostatnich tygodniach Kanada regularnie poszerza listę osób oraz podmiotów objętych sankcjami: w końcu października trafiło na nią 35 osób będących we władzach rosyjskich spółek energetycznych, w tym Gazpromu i spółek z grupy Gazpromu, oraz sześć firm rosyjskiego sektora energii, a 14 listopada znalazły się tam kolejne 23 osoby, związane z rosyjskim sądownictwem, prokuraturą, policją, więziennictwem i organami ścigania.

Rozwój zdolności obronnych. W kwietniu 2022 r. Kanada zwiększyła swój roczny budżet obronny o 8 mld CAD. W relacji do PKB oznacza to wzrost wydatków z 1,3% do 1,5%. Coraz częściej mówi się o konieczności osiągnięcia wymaganego przez NATO progu 2% PKB. Największe inwestycje zostały skierowane na rozwój systemu obrony

przestrzeni powietrznej Ameryki Północnej NORAD, realizowanego wspólnie z USA. Na drugim miejscu na liście priorytetów znajduje się marynarka wojenna. Rząd oraz dowództwo wojskowe zwracają coraz większą uwagę na zagrożenie dla suwerenności na obszarze Arktyki, powodowane prowokacyjnymi działaniami Rosji i Chin. Inwestycje w lotnictwo oraz marynarkę są przedstawiane jako wsparcie dla zdolności NATO na północnej flance, która jest priorytetem dla Kanady. Niemniej zaangażowanie tego państwa na wschodniej flance również wzrosło. W 2016 r. Kanada została państwem ramowym dla wielonarodowej grupy bojowej na Łotwie, gdzie ulokowano ok. 570 żołnierzy kanadyjskich. W marcu 2022 r. kontyngent ten został zwiększony o kolejnych 460 żołnierzy. Zapowiadany jest dalszy wzrost jego liczebności do poziomu brygady (3-5 tys. żołnierzy). W czerwcu 2022 r. dwie kanadyjskie fregaty zostały skierowane na ćwiczenia na wodach Oceanu Atlantyckiego i Morza Bałtyckiego.

Doktryna Freeland. Wyraźną zmianę w podejściu do handlu międzynarodowego zapowiedziała Chrystia Freeland, wicepremier i minister finansów, w czasie wykładu w Brookings Institution w Waszyngtonie (11.10.2022). Jej koncepcja, określana przez media mianem „doktryny Freeland”, wychodzi z założenia, że wolny handel i wzrost współzależności nie może być już postrzegany jako gwarant stabilności w stosunkach międzynarodowych. Oznacza to zerwanie z dotychczasową polityką. Nowe podejście – zdaniem Freeland – powinno opierać się na trzech filarach: bliższej współpracy handlowej i inwestycyjnej między państwami demokratycznymi i sojusznikami, otwarciu na relacje handlowe z państwami, które „podzielają nasze wartości”, oraz wyraźnym przeciwstawianiu się agresywnym państwom autorytarnym. W ten sposób Kanada chce wzmocnić jedność Zachodu, w obszarze handlowym proponując przejście do tzw. *friend-shoringu*, czyli wzmocnienia relacji handlowych i inwestycyjnych wśród państw zaprzyjaźnionych, szczególnie w obszarach wrażliwych i strategicznych.

W ostatnich tygodniach opinią publiczną wstrząsnęły informacje o próbach ingerencji w kanadyjski proces wyborczy podejmowanych przez Chiny. Rząd zapowiedział zmianę polityki wobec tego państwa, dotąd charakteryzującej się otwartością. Obecnie Kanada chce podejmować zdecydowane wysiłki na rzecz ograniczenia wpływów Chin w świecie. Nowa strategia wobec regionu indopacyficznego – zapowiedziana przez minister spraw zagranicznych Mélanie Joly 9 listopada 2022 r. – jasno określa Chiny jako zagrożenie gospodarcze i militarne dla regionu (Joly zapowiedziała również zacieśnianie współpracy z Japonią, Nową Zelandią, Koreą Płd. oraz Indiami).

Potencjał energetyczny. Kanadyjskie rezerwy ropy naftowej szacuje się na 173,2 mld baryłek. Plasuje to Kanadę na trzecim miejscu wśród państw dysponujących tymi złożami (po Wenezueli oraz Arabii Saudyjskiej). W 2021 r. państwo to, produkując 4,6 mln baryłek dziennie, znalazło się na piątym miejscu wśród największych producentów ropy naftowej. Tamtejsze złoża gazu ziemnego szacuje się natomiast na 2 biliony metrów sześciennych, co stanowi ok. 1% całkowitych światowych zasobów. Wśród producentów gazu Kanada znajduje się na szóstym miejscu. Sektor naftowo-górniczny generuje ok. 9,5% państwowego PKB.

Rządząca Partia Liberalna Kanady próbowała w ostatnich latach pogodzić dalszy rozwój sektora górnictwa-naftowego z dążeniem do ograniczenia emisji CO₂ (deklarowano, że do 2035 r. zostanie ona zmniejszona o 40%). Walka z globalnym ociepleniem jest jedną z najważniejszych idei w retoryce tego ugrupowania. W poprzednich latach ograniczono pozyskiwanie i eksport ropy – w 2020 r. wydobyte spadło aż o 175 tys. baryłek dziennie, co dało najniższy poziom produkcji od 50 lat (było to związane również ze spadkiem popytu w czasie pandemii). Niemniej zaraz po rosyjskiej inwazji na Ukrainę kanadyjski rząd ogłosił zwiększenie eksportu ropy i gazu – pierwszego surowca o 200 tys. baryłek dziennie, drugiego o 100 tys. Już wcześniej, na koniec 2021 r. rząd zapowiedział wzrost inwestycji w sektorze energetycznym o 22%.

Należy zaznaczyć, że kanadyjskie złoża ropy mają postać piasków bitumicznych – produkcja oleju napędowego jest w tym przypadku bardziej kosztochłonna i energochłonna. Ponadto możliwości wsparcia sojuszników w kryzysie energetycznym są ograniczone ze względu na specyfikę sieci rurociągów – kanadyjska produkcja jest kierowana przede wszystkim na rynek amerykański. Budowa nowych gazociągów i ropociągów spotyka się natomiast z protestami ekologów oraz Pierwszych Narodów (ludności rdzennej), zarządzającymi terenami, przez które miałyby przebiegać te instalacje.

Wnioski. Kanadyjskie wsparcie dla Ukrainy jest warunkowane przywiązaniem do idei jedności Zachodu oraz obrony wartości demokratycznych. Dużą rolę odgrywa tu liczna i wpływowa grupa Kanadyjczyków pochodzenia ukraińskiego (prawie 1,5 mln osób w 38-milionowej populacji). Można się spodziewać, że skala tego poparcia będzie rosła, Kanada będzie też jednym z najważniejszych „advokatów” Ukrainy na arenie międzynarodowej.

Rosyjska inwazja na Ukrainę i spowodowany nią kryzys bezpieczeństwa wzbudził w Kanadzie dyskusję o konieczności większego zaangażowania w sprawy międzynarodowe. W opinii publicznej coraz silniej wybrzmiewa pogląd, że Kanada „gra poniżej możliwości” państwa będącego członkiem G7 oraz założyciela NATO. Zaowocowało to zwiększeniem wydatków na obronność. Priorytetowe i długofalowe znaczenie dla Kanady mają Arktyka oraz region indopacyficzny. Europa Środkowa i Wschodnia przyciągają uwagę głównie ze względu na przywiązanie do kwestii ukraińskiej oraz konieczność ograniczania agresywnej i imperialnej polityki Rosji. Niemniej większa aktywność Kanady na arenie międzynarodowej będzie sprzyjać utrzymaniu jedności Zachodu oraz powstrzymaniu Rosji. Państwa Europy Środkowej i Wschodniej mogą w ten sposób zyskać istotnego sojusznika.

Większe wykorzystanie potencjału surowcowego Kanady pozwoliłoby obniżyć koszty ograniczenia oraz zerwania dostaw ropy i gazu z Rosji. Nie należy jednak zakładać, że będzie to czynnik rewolucjonizujący rynek energii. Możliwości radykalnego zwiększenia eksportu kanadyjskiej ropy i gazu są ograniczone przez czynniki infrastrukturalne. Nie sprzyja im również wewnętrzna dynamika polityczna. Partia Liberalna Kanady, kierowana przez Justina Trudeau, stoi przed dylematem, w którym musi wybrać pomiędzy polityką pojednania z Pierwszymi Narodami oraz ekologią (która stała się marką tego ugrupowania i wizerunku Kanady w świecie) a możliwością zarobku oraz potrzebą wsparcia sojuszników na arenie międzynarodowej.